

Památník »Zákřovský žalov«.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří, Pobečví a Oderských hor.

Ročník XXVII.

1949-1950.

Odpovědný zástupce listu Antonín Frel v Dolním Újezdě u Lipníka nad Bečvou. Nákladem Okresní osvětové rady v Hranicích. Tiskem knihtiskárny Jar. Strojila v národní správě v Přerově.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří, Pobečví a Oderských hor.

Ročník XXVII.

Listopad 1949.

Číslo 3.

Obsah 3. čísla: Břet. Libigr: Jak došlo k zákřovské tragedii. — E. Drápaiová: Zákřovští mučedníci ve Velkém Újezdě. — Fr. Jan Cech: Zákřovská tragédie z 20. dubna 1945. — J. Chovanec: Zákřov. — Radovan Bečvanský: Meditace u zákřovského žalova v Kyjanických lesích. — Red.: Co nám připomíná Zákřovský žalov. — **Vlastivědná besídka mládeže:** Zprávy z hranického školství. — Můj plán. — Účast střední dívčí školy při náboru do SČSP v Lipníku n. B. — Budujeme republiku. — Šípky, šípky, šípky! — Plníme závazky. — Mláďí boří staré zdi. — Co se událo ve Skaličce 25. dubna 1945.

Záhorská kronika vychází každý měsíc mimo prázdniny. — Ročně 10 čísel, roční předplatné 30 Kč. Placení se děje složnými listky šek. úřadu č. M-116.900. Vydává Okresní osvětová rada v Hranicích. — Na příloze »Vlastivědná besídka mládeže« spolupracuje Okresní pedagogický sbor v Hranicích. — Užívání novinových poštovních známek povoleno výnosem ředitelství pošt v Brně ze dne 7. prosince 1946, č. I A-4-2370-0; 146.212.

Vedoucí redakce: Antonín Frel, Dolní Újezd u Lipníka nad Bečvou, jemuž budete též zasílány příspěvky.

Redakční sbor: Josef Frélich, B. Indra, Jan Krumplovič, Jaroslav Štranc, Jan Šmidák a Dr. Bohuš Vybíral.

Širší redakční kruh: Jaroslav Cech, František Dumbrovský, Marie Ebnerová, František Gregor, Karel Koch, Ladislav Kozel, pplk. Josef Stražil, Antonín Souček, Dr. Artur Závodský a Boh. Zdráhala.

Administrace: Okresní osvětová rada v Hranicích.

Z redakce: Doplňte ve 2. čísle ve Vlastivědné besídce mládeže v článku »Význam mateřských škol« na 6 straně v 13. řádku: Pro nejbližší dobu plánuje se zřízení nových mateřských škol v Černotíně, Rakově... — Část I.—III. článku Vývoj průmyslu a průmyslových podniků na Hranicku (Dušan Krumplovič) bude uveřejněna ve 4. čísle. — **Starší ročníky Z. k. XIII.—XXIII.** možno objednat v Redakci Z. k. v Dolním Újezdě, kdež je na skladě i separát: Antonín Frel: **Zeměpisná poloha a přírodní tvářnost Hranicka.**

Z administrace: Předplatné 30 Kčs za ročník možno vyrovnati složenkou, která byla vložena do 2. čísla.

Nakladatelství Práce, Praha II., Václavské nám. č. 15, vydalo:

Román šarlatána. Z řady vynikajících románových děl, v nichž proslulý protifašistický spisovatel Lion Feuchtwanger vylíčil růst a vládu nacismu v Německu, vyšel další román **Bratři Lautensackové** (Práce: brož. 100 Kčs), pro českého čtenáře zvláště zajímavý tím, že předlohou k postavě Oskara Lautensacka, hrdiny příběhu, sloužil spisovatel dobrodruh a jasnovidce Hanussen, který svého času působil též u nás a později přenesl svou činnost do třetí říše, kde se stal díky svému »jasnozření« vynikajícím politickým činitelem, a byl později jako nepohodlný zavražděn; věděl totiž mnoho, zejména o požáru říšského sněmu, jež podle autorovy verze sám prorokoval.

Pracující v dřevoprůmyslu, začátečníci, učňové, ale i dělníci, kteří mají zdravou ctižádost získat ve svém oboru ucelenější a širší znalosti, sáhnou rádi po příručce K. Havránka, **Ruční obrábění dřeva.**

Břet. Libigr:

Jak došlo k zákřovské tragedii.

Uplynulo čtyři a půl roku od tragedie v malé vesnici Zákřově. Okolnosti, které vedly k této smutné události, těžko lze zjistit, neboť okupanty zakříknuté obyvatelstvo nebylo schopno nahlédnout do karet osnovatelů podobných akcí.

Teprve po onom 18. dubnu 1945 byly objasnovány nenápadné přípravy. Počátkem měsíce dubna 1945 ubytovali se ve Vel. Újezdě (asi 5 km od Zákřova) Vlasovci. Za jakým účelem, nebylo známo. Tito chodili po okolních lesích a vydávali se za partyzány. Není sporu o tom, že jak místní tak okolní obyvatelstvo partyzánům prálo. Vlasovci si počínali při vydávání se za partyzány neobyčejně rafinovaně, takže není divu, že došlo k upletení biče, kterým byla pak 18. dubna 1945 tak smrtelně zasažena malá vesnička.

Nitku po nitce Vlasovci sbírali, až měli v rukou usvědčující důkaz, že obyvatelé naší vesnice sympatisují s podzemní činností. Podařilo se jim zjistit, že zde měli partyzáni schůzi. Stále víc a více pak soustřeďovali pozornost k Zákřovu. Policejní hodina - desátá večer - je v tom neobyčejně podpořila, neboť po této hodině většina místního obyvatelstva již byla v hlubokém spánku, resp. nevycházeli z obydlí a kupili se kolem přijímačů, aby vyslechli zprávy ze zahraničí. Tak se Vlasovcům podařilo získat další důkaz: poslech cizího rozhlasu. A tak došlo k otřásajícímu 18. dubnu 1945.

Toho dne asi o ¾10 hod. večer vyšla rána a po krátké chvíli nato začala kulometná palba. Kulometry byly rozeštaveny v uzavřeném kruhu kolem vesnice. Jednotlivá kulometná hnízda soustřeďovala palbu nad vesnicí a i do obytných stavení. - Téměř veškerá nepřítelova činnost soustře-

dovala se na severní část obce, t. zv. »vrchní konec«. Brzy po zahájení palby byla zapálena pancéřovou pěstí hospodářská usedlost p. Františka Švarce a bylo střeleno oknem do světnice, kde již hlubokým spánkem klidně odpočívala Švarcova rodina. Již za střelby, která byla doprovázena neobyčejným křikem »hurá«, byla zvláště na uvedeném »vrchním konci« drancována jednotlivá obydlí, a to až do bílého dne. Mezitím, po vypuknutí požáru, sbíhali se občané k postiženému místu, aby uhasili oheň. Sotva se dali do

Tablo zákřovských mučedníků.

práce, byli zajati a odvedeni do jedné místnosti u pí Marie Závodníkové. Tato byla přes okno zasažena střelnou ranou do ramene. Pro některé občany si přímo Vlasovci přišli, a to podle seznamu. Tento seznam obětí byl však během zatýkání Vlasovcem ztracen a nalezen zákřovským občanem, který se za pronásledování ukryl pod lavicí. Tím bylo zne-možněno další zatýkání v seznamu uvedených osob.

Přítomnost tršických občanů téže noci v Zákřově se vysvětluje tím, že jako ze sousední obce přispěchali na pomoc

k ohni. Z těchto byli 4 zatčeni. Jakým způsobem se do Zákřova dostali a byli zatčeni muži ze vzdálenějších a dosti vzdálených obcí, není známo.

Jaroslav Žák z Brna přijel asi 1 den před katastrofou ke svým známým do Zákřova. Odejel z Brna, aby unikl přibližující se frontě. Bezohledně byl však Vlasovci zajat a zařazen mezi ostatní zatčené.

V ranních hodinách byli ze zajetí propuštěni muži starší 50 roků, ostatní byli v trojstupech odvedeni do Vel. Újezda, kde byli po dva dny nelidsky týráni a pak odvezení nákladním autem do lesů ke Kyjanici. Tam bylo za živa upáleno 19 mužů ve stáří od 15 do 45 roků. Jsou to:

Ze Zákřova: Calábek Josef (45 r.), Marek Josef (43 r.) se synem Drahomírem Markem (16 r.), Švarc František (43 r.) se synem Vladimírem Švarcem (16 r.), Ohera Jan (40 r.), Planička Jan (35 r.), bratři Jaroslav (21 r.) a Miroslav Závodníkoví (15 r.), Antonín Glír (18 r.), Wolf Otto (18 r.); z okolí: Bém Vlastimil (19 r.) z Tršic, Pazdera Jan (32 r.) a Přikryl Klement (32 r.) z Doloplaz, Jahn Josef (18 r.) z Vel. Bystřice, Musil Josef (30 r.) z Bystrovan, Švec František (26 r.) z Vel. Bystřice a Žák Jaroslav (24 r.) z Brna.

Nehynoucí čest jejich památce!

E. Drápalová:

Zákřovští mučedníci ve Velkém Újezdě.

Ve čtvrtek 19. dubna 1945 přivezla trestní tlupa Vlasovců do Vel. Újezda 22 zákřovských mužů, obviněných z partyzánství. Zavedli je v dvojstupu do dvora v čís. 100, k pí G. Richterové a postavili je do řady podél hlavní zdi ve dvoře. Chtěli je uvěznit v koupelně tohoto domu, ale poněvadž byla příliš malá, odvedli nešťastné lidi do obecní radnice č. 15, kde je zavřeli do malého, nevzdušného školního chléva, když před tím tři z nich propustili.

Zákřovští byli v tomto chlévě vězněni od 19. dubna 7 hod. ráno do 20. dubna 1/29 večer. Po celou dobu se z těsné místnosti nesměli vzdálit, nedostali nic k jídlu ani k pití. Byli hlídáni Vlasovci, kteří nedovolili ani obyvatelům radnice nějaké jídlo jim podstrčit. Obyvatelé radnice nesměli vkročit na dvůr, ba ani přinést si ze dvora dříví. Nebylo

také možno dát jim cigaretu, ačkoliv skulinami malého okna velmi o to žádali.

20. dubna před polednem je začali vyšetřovat obvyklým způsobem gestapáci Gepert a Hykade, kteří jako agenti provokatéři zákřovskou tragedií vyvolali. Vyšetřovali je na dvoře jednoho po druhém. O 1/2 9 hod. večer přijelo na radniční dvůr menší nákladní auto. Na vůz byl naložen sud benzinu a 19 nešťastných, nevinných lidí. Surovost, s jakou byli do auta nakládáni, je nepopsatelná.

Byli odvezeni k lesu nad Kyjanicí, na kopec zvaný Mádrberk. Tragedie M. J. Husa, devatenáctkrát znásobená, se opakovala po pěti stoletích v našem kraji.

O 3/4 10 přijelo prázdné auto zpět. Věděli jsme, že je zle.

Drvaři, když šli ráno do lesa, cítili veliký zápach po spálenině.

V pátek 21. dubna dopoledne přišly se zákřovské ženy přeptat na osud svých nejdražších. Německé velení Vlasovců je ujistilo, že byli odvezeni na vyšetřování a že se brzy vrátí.

František Jan Čech:

Zákřovská tragedie z 20. dubna 1945.

V pozdní večer dne 18. dubna 1945 byla přepadena německými okupanty tichá, malá vesnička Zákřov u Tršic za vedení tří německých gestapáků, Hikadeho, Kepřta, Uhlíře a Vlasovce Čorného, a za pomoci mnohačlenné hordy silně vyzbrojených Vlasovců, sídlících tehdy ve Vel. Újezdě.

Střelbou granáty jeden statek zapálili, některé přispěchavší občany z okolí při hašení požáru vážně zranili, pak i zatklí a celou obec přímo vyloupili (zvláště klenoty, hodinky a lepší šatstvo i j.) a pozdě v noci prohledali a zatklí všechny muže i hochy 15—19leté z celé vesnice. A důvod? Podezření zákřovských z přechovávání a podporování čs. partyzánů a české a národní uvědomění všech občanů.

Těmto gestapákům nestačilo, že tři bezbranní lidé byli střelbou těžce zraněni při hašení požáru, nestačilo jim vypálení velké hospodářské usedlosti, nestačilo jim vyplnění všech stavení malé klidné vesničky, ale ráno dne 19. dubna, po propuštění mužů starších 50 let, odvěklí do Vel. Újezda 22 mužů a mladých hochů, které uvěznilí ve starém chlévě

obecné školy. Zde byli trýzněni dva dny hladem, žízni, bitím a týráním. Tři z nich byli pak propuštěni. Týráním prováděli hlavně jmenovaní gestapáci, Vlasovci měli jen hlídky.

Bestiální jednání bylo dovršeno dne 20. dubna 1945, kdy pozdě večer naházeli zmučené na nákladní auto společně s barelem benzinu a odvezli je večer do lesa u Kyjanice k malé dřevěné lesní boudě o rozměrech asi 150 × 210 cm,

Ohořelé kůly lesní boudy, kde byli zákřovští mučedníci upáleni.

kam naházeli těla všech 19 ztýraných mužů a hochů, polili je hořlavinou, boudu obložili suchým dřívím a všechny zde za živa upálili. Jejich křik a sténání bylo slyšet až v blízké pily v Kyjanici. Podle zjištění dr. Nováka při exhumaci těchto mučedníků ze zbytků tří nedohořelých hrudníků bylo zjištěno, že byli všichni za živa udušeni kouřem a upáleni. Tyto pozůstatky těl se zachovaly jen proto, že nedohořely,

neboť příští den po oné tragedii bylo spáleniště zaházeno hlínou, aby byly stopy nacistické brutality zahlazeny.

K místu mučednické smrti nebylo přístupu, neboť je hlídali ozbrojení ordneři z Ranošova a Vlasovci až do 8. května, do osvobození kraje vítěznou Rudou armádou. Dne 12. května 1945 po exhumaci byla větší část pozůstatků a popela těchto mučedníků slavnostně převezena za velké účasti

Předseda SOPVP Fr. Čech předává odznaky pozůstačům.

občanstva z dalekého okolí na hřbitov zákřovských do Tršic, kde nad jejich společným hrobem byl také vybudován za přispění Odbočky osvoboz. polit. vězňů z Lipníka n. Beč. velký mramorový pomník s fotografiemi a jmény všech 19 obětí této zákřovské tragedie.

Na podnět předsedy SOPVP Fr. J. Čecha z Lipníka n. B. byl ustaven v r. 1948 širší výbor pro postavení památníku zákřovským mučedníkům přímo na místě upálení nad zbylými ohořelými kůly dřevěné boudy. Vybudovaný památník, t. zv. »Zákřovský žalov«, bude hlásat na místě oné tragedie, že zde, v klidném údolí lesa, byli 20. dubna 1945 za živa upálení německými okupanty občané ze Zákřova a pěti okolních obcí: 11 ze Zákřova, 2 z Doloplaz, 2 z Vel. Bystřice, 1 z Bystrovan, 1 z Tršic, 1 z Olomouce a 1 až z Brna.

Poslední dva se v Zákřově ukrývali před zlobou nacistů a ostatní z okolních obcí vraceli se z kinopředstavení z Tršic a při viditelné záři hořícího statku přišli do Zákřova k hašení ohně, ale byli pochyťáni a obětováni společně se zákřovskými.

Dne 8. května 1949 byl za účasti vojska, krojovaných útvarů, mládeže a občanstva na místě tragedie odhalen základní kámen památníku a pronesena delegacemi význačná hesla zástupců kraje, okresu, vojen. útvarů, okresních i místních korporací a pozůstalých. Okolí památníku bylo značně upraveno zásluhou dobrovolné brigády vojen. útvaru 5304, která také provedla úpravu a rozšíření cesty k památníku. Konečnou úpravu provedly dobrovolné brigády občanů ze Zákřova, Vel. Újezda i SBS z Lipníka n. Beč. za vedení a spolupráce p. Václava Solaře z Vel. Újezda.

Nově vybudovaný památník, podle návrhu autora zvaný »Zákřovský žalov«, je téměř 5 m vysoký a v základech o stejných rozměrech, jako byla vyhořelá lesní bouda. V základech má malou kryptu s dubovou rakvičkou s popelem a pozůstatky 19 za živa upálených mučedníků a se zbytky zbylých ohořelých rožních trámů oné boudy. Uvnitř je také uloženo měděné pouzdro s pamětní listinou a spisy zákřovské tragedie. V pozadí památníku vysadilo ředitelství vojen. lesů do půlkruhu 19 symbolických lip pro živou vzpomínku na každého z upálených mučedníků.

»Zákřovský žalov« je umělecké dílo akad. sochaře Vlad. Navrátila z Vel. Újezda, prof. PU v Olomouci a architekta Lubom. Šlapety z Olomouce. Zobrazuje klečící a naříkající ženu nad místem tragedie. Památník je z bohaneckého pís-kovce ze severních Čech a provedl jej kamenický závod Frant. Havláška z Olomouce za součinnosti sochaře Hlobila z Kojetína. Na vybudování památníku byla provedena okresní dobrovol. sbírka škol, obcí, podniků, závodů, úřadů, různých korporací a jednotlivců ve všech obcích okresu hranického i přilehlých obcí sousedních okresů na zvláštních sběracích listinách, která dosáhla výše téměř 300.000 Kčs. Sběrací listiny budou svázány v t. zv. zlatou knihu dárců.

»Zákřovský žalov« byl slavnostně odhalen a vysvěcen dne 31. října 1949 za účasti zástupců KNV, ONV, vojen. útvarů, vojenské hudby VA, pěvec. spolku Foerster a mnoha jiných

okresních i místních korporací a předán veřejnosti jako jeden z četných výkřiků nacistické hrůzovlády. Nápis památníku: »My dali život, vy dejte lásku«, připomíná, aby památník byl živým svědomím všech nás i generací příštích.

*Čest památce zákřovských mučedníků,
mír a klid jejich popelu!*

J. Chovanec: ZÁKŘOV.

*Ne, neodešli, předešli nás.
Čas nás zastavil - my zůstali zpět.
Tlačení beznadějnem, když jsme pozbývali sil
dosáhnout cíle - vydržet . . .
Když rodila se velká píseň vzdoru,
olovo v pušce partyzána zrálo v nenávisť
a v ruce přeražená žerď - k obraně zbyla - od praporu . . .
a každý den kamenným písmem věků
ryl utrpení další list,
o bídě, o člověku,
v národa kalendář.*

*Zákřov, dvacátý duben 1945.
Svět se zarděl krví.*

*Ne, přítel neumírá,
cítíš jen, že schází v boji vedle Tebe.
Dým kyjanické chaty drvoštěpů
a vysoko nebe - krvavé nebe.
Oprátka vržená lidstvu na šíji
zdrhuje dech
devatenácti Nevinných.
Z Doloplaz, Zákřova, Bystrovan, Bystřice, Tršic.
Devatenáct životů! Devatenáct obětí!
Výkřiky přibíjí na pranýř prokletí,
svědomí, násilí, slávu a moc
teutonů opilýých - věřících v noc,
jež ze tmy se rodí, k meči se modlivá
a v plamenech srubu popelem dotlivá
úsvitem rána . . .
a smečka psů, jež ztratila pána
vraždí - zabíjí!!
Vrazi!!!*

*Rudá armáda branami Ostravy cestu si razi,
strhuje masku hnědému přízraku
krví potřísněnou - z Lidic, z Ležáků,
Javoříčka, Zákřova . . .*

*Ne, neumírá v boji druh.
Padne-li, budeš ho stále před očima mít,
jak pracuje - jak vede pluh . . .
Korouhev - tu jejich - je třeba pevně do svých dlaní vzít
a zvednout výš,
lásku a sílu musíš proměnit
v bohatství této země - nepřeborné
a obojí nést dál!
Dělníku, nevyhneteš,
rolníku, nevyoráš,
básníku, nevyzpráváš
radost i žal!*

Radovan Bečvanský:

Meditace u zákřovského žalova v Kyjanických lesích.

(Věnováno autoru památníku sochaři Vladimíru Navrátilovi.)

Kollár: Zardi se, závistná Teutonie, sousedo Slávy,
tvé vin těchto počet spáchaly někdy ruky.

„Všichni mrtvi — jenom země kvete.“
Povězte nám, vy, co tudy jdete:
trpěl někdo tolik jako my?
Dosud země rodila jen kvítí,
teď ať rodí také mstitele.
Golgota. — Tragedie . . .
Satanská zvěrstva . . .
Nelze vypověděti bestialitu germánských d'áblů . . .
Mučedníci — vykupitelé!
U pramenů Odry, do bečvanského údolí,
do očištěných kopců a lesů.
V trnovém věnci, kterým byla korunována mučená hlava
národa, jsou velké a krvavé trny zákřovských mučedníků

vedle Lidic, Ležáků, Javoříčka, Terezína, Osvětimi, Buchenwaldu atd.

Až sem k vám se slila v posledních výbězcích záplava ze severního germánského živlu (Kozlov, Ranošov, Slavkov —).

DNES OČIŠTĚNÁ VLAST. —

Co nám říká umělec — tvůrce památníku? Nejvyšší vypětí bolesti.

Kámen věčně živý.

Napomíná, prosí, poroučí.

Budeme slyšet? Jak dlouho?

Jedno zastavení z křížové cesty a bolestí Kalvarie!

Nezapomínat a slyšet! Plnit odkazy a prosby!

V každé obci celého kraje budiž do 20. dubna 1950 vytvořeno pozitivní dílo zaměřené k památce a odkazu **zákřovských mučedníků**.

Nesmí mlčky stát tento památník zákřovského žalova a hrůzné tragedie utajen v lesích Kyjanických.

Z díla umělcova, který vdechl v kámen bolesti rodin, kraje a národa, a z lip kol něho musí dýchat velká obrodná síla do celé domoviny, do tisíců duší . . .

Oheň a krev i nervy do kamene a z něho, z této Niobiny bytosti, ať svítí a září plamen do vás, do vašich hlav a srdcí, do vaší vůle a rozhodnosti —

Budeme mstiteli. Prací a láskou.

Kol matky sedmiboletné, která sténá na Kalvarii devatenácti mučedníků, na místě, kde sežehl oheň katanů a běsů jejich zmučená těla, budou rok za rokem vyrůstat, zelenat se, košatit a kvést jejich lípy, památkové lípy, z nichž budou šumět zkazky obětovaných a vykupitelů, jejich vůně a jejich včely budou do kraje šířit baladu o devatenácti duších a opakovat odkaz a příkaz . . .

Kraj bude uctívat v nich jejich svatou a světlou památku a každoročně bude o 20. dubnu obnovovat svůj dnešní slib a přísahu lásky a práce a prozpěvovat v rodinách, školách, továrnách, na polích, nezapomenutelnou a nezahladitelnou píseň zákřovské tragedie.

Odtud z lesů u pramene Odry, řeky už slovanské a vele-toku míru, ponese se do celé vlasti, na slovanský sever a na

rozhraní světa slovanského a germánského sílivé poselství upálených mučedníků.

Navršíli úžasnou milionovou pyramidu lebek — jako na obraze Vereščaginově — aby i naším pochopením vymáhala mír Evropy a světa a zažehnala války a abychom my tu na předělu plnili prosbu Kollárovu:

„Neb raději k velikému přichyl tomu tam se dubisku, jež vzdoruje zhoubným až dosavade časům“

a pochopili, kde jsou naši opravdoví přátelé, ochránci a pomocníci, jakož i smysl jedinečné tradiční pravdy:

„Vždy, řekneš-li Slovan, ať se ti ozve člověk“, člověk spravedlivý, silný v činorodé lásce, horlitel a tvůrce člověka nového, jakož i moudrou připomínku básníka Březiny, že „konečný smysl naší práce je, aby přibývalo lásky na této zemi a tím mocněji se zjevovala lidem krása díla Božího“ —

a odkaz mučedníka kostnického: „Prosím vás, abyste se milovali, dobrých násilím tlačiti nedali a pravdy každému přáli.“

Naše lidství, češství, křesťanství a socialismus v harmonickém souzvuku našeho národního genia a našich dějin v dávných stoletích i nedávné minulosti, v souzvuku, který Palacký vyslovil svým prosebným odkazem, **abychom zůstali věrni sobě, pravdě a spravedlnosti.**

Z kostí umučených obětí

nyňi z mrtvých česká duše vstala!

A bude žít, tvořit a triumfovat,

plnit své svaté poslání práce a obrody.

POUTNÍ MÍSTO.

Ať se stane tato lesní tišina s tímto památníkem a s devatenácti živými lipami **poutním místem** celého kraje z Hané, Oderských hor i Bečvanského údolí, tu ať hledají občané a zvláště mládež v tichých meditacích i modlitbách posilu a povzbuzení, tu ať se učí lásce k českým úkolům a ideálům.

I dnešními vzpomínkami se družíme **k obráncům míru** — velebíme svou **nezávislost a národní svobodu**, manifestujeme pro československo-sovětské přátelství, pro radostnou práci v pětiletce a mrtvým vykupitelům opakujeme své přísahy o novém životě a člověku, kterého chceme tvořit v sobě i ve svých bližních.

Památník mluví a lípy šumí do kraje verši Nerudovými:
„Jen dál! Čas nový nové chce mít činy,
den nový vzešel k nové práci nám!“
a nad památníkem a lípami a nad lesy se vlní zpěv Přemyslův ze Smetanovy „Libuše“:
„Ó, vy lípy, ó, vy lípy!
Právem zasvěceny národu jste mému.
Ó, buďte jeho obrazem, sil ctností, krásy vzorem!“
Mučedníci, odpočívajte v pokoji a jistotě, že domovina
pochopila a že pomstí Vaše muka a Vaši smrt láskou a prací.
Zhasli jste s ohněm, jenž Vás strávil, věčni jste,
živi budete v nás.

Co nám připomíná „Zákřovský žalov“.

Za chvíli bude tomu pět let, co se odehrála zákřovská tragédie. Třebas oschly první slzy a nejpalcivější bolest aspoň trochu utišil milosrdný čas, zůstává trvale 19 prázdných míst u stolu i v práci a řada jim nejbližších srdcí dosud nemohla zacelit zasazenou ránu. A nic nemůže vykoupit jejich ztrátu, jen vědomí, že oběť těch 19 nebyla marná. Tak jako žena pomníku: není jak štvaná zvěř, již strach stiská hrdlo, ale třeba bezmocná a zdeptaná hrůzou, klesla na kolena, a zoufalství jí rve srdce, přece z ní nevyvěrá jen dojem beznaděje, ale jako by se v nás všech probouzelo: také Ty, kdokoliv ji vidíš, musíš vši svou práci, celým svým bytím usilovat, aby již nikdy nepadali lidé zákeřnou ranou do týla.

Nesmíme si připomínat zákřovskou tragédii jen samu o sobě, neboť ona se řadí k množství jiných; a teprve v jejich úhrnu vidíme jasně všechny fašistické nelidskosti. Javoříčko, Ležáky, Lidice, Oradour ve Francii, stovky lidských sídel na Balkáně, tisíce a tisíce dědin a měst v Sovětském svazu, takové množství, že ani neznáme všechna jejich jména a neznáme jména všech, kdož tam položili život.

Dnes, kdy žalujeme našim 19 mrtvým a všem našim velkým mrtvým náš smutek a skládáme náš vděk, nesmíme zapomenout na závazek, který vyplývá z jejich obětí, na ty všechny nepomíjející statky, které nám především oni svými životy vydobyli a které musíme rozmnožovat a bránit. Slibujeme: budeme budovat vlast, abychom posílili mír!

kteou vydalo nakl. Práce (kart 60 Kčs). Publikace podává souhrnné znalosti o nejdůležitější truhlářské surovině, o dřevu, jeho vlastnostech, různých kvalitách a vadách, dále podrobně pojednává o truhlářských výkresech, uvádí názvy truhlářských nástrojů a nářadí, a pak přechází k vylíčení pracovních postupů od nařezávání, hoblování, klížení — k drážkování, dlabání, vrtání atd. Důkladná kapitola je věnována dyhování. Závěr publikace uvádí přehled lučebnin a přípravků k moření dřeva.

Kalichům oceli a dorostu pracujícím v kalírnách je určen 2. svazek knižnice »Člověk a práce« z pera ing. dr. J. Koreckého, **Kalení oceli** (kart. 70 Kčs). Ve 33 kapitolách je podán jednak výklad o podstatě oceli, dále o jejích strukturních změnách při žihání a kalení, posléze je vyloženo zařízení kalíren a velmi podrobně je pojednáno o všech kalírenských pracích, spojených s přípravou kalení, s vlastním kalením a popouštěním. V dalších kapitolách se upozorňuje na příčiny deformací a trhlin a jiných chyb, které se mohou při kalení vyskytnout. Dále jsou popsány metody zkoušení oceli po kalení a zvláštní procesy jako cementování, nitridování, kalení povrchové, termální a kalení rychlořezných oceli.

Román šlechtičny — revolucionářky. Příslušníků aristokratických rodů, kteří přešli do tábora pokrokových revolučních sil, nebylo nikdy mnoho; jednou takovou světlou výjimkou je Constancia de la Mora, jejíž autobiografický román **Život, ne smrt** vydalo nakl. Práce (brož. 140 Kčs). Autorka vypráví zprvu o svém dětství a mládí obklopeném zlatem studicím leskem rodinného života, o pokrytecké výchově náboženské školy, kterou navštěvovala, o náhodných milosrdných výletech do domů prostých lidí, při nichž jí otfásl poznání, jakou bídou platí španělský lid honosný život vládnoucí třídy. De la Mora dovedla domyslit ten hrozný rozpor, a to ji přivedlo na druhou stranu fronty, do tábora španělských pokrokových sil. A tu kniha přestává být románem soukromého osudu a vyrůstá v dramatický obraz španělských politických událostí. Čtenář se stoupajícím zájmem sleduje očima svědkyně přerod Španělska v republiku.

Mladým pracovníkům v kovoprůmyslu. Nakladatelství Práce vydalo jako 2. svazek svých technických příruček knihu B. Dobrovolného, **Ruční obrábění kovů** (kart. 68 Kčs). Kniha začíná od základu — přehledem názvů zámečnických nástrojů, a pak popisuje hlavní pracovní úkony z ručního obrábění kovů. Je to dobrá příručka pro mistry i pro učně.

Cesta k zvýšení výrobnosti. Už mnohokrát bylo zdůrazněno, že náš blahobyt bude stoupat se zvyšováním výrobnosti. Málokdo spojuje zvýšení životní míry se zaváděním lisování a přece je zde prokázána souvislost. Proto populárně odborná publikace B. Dobrovolného: **Hřmadná výroba lisováním** (Práce, kart. 60 Kčs), má pro pracovníky v tomto oboru zásadní důležitost. Je v ní probrána užitečnost teorie v lisování, přehled lisovaných materiálů, řez, ohyb a tah, postupové nástroje, ražení za studena, lisy a příslušenství, kování za tepla, umělé hmoty, zkrátka celá teorie i praxe lisování.

Román námořnické čtvrti. K řadě bulharských spisovatelů přistupuje mladý, nepochybně však vynikající romanopisec A. Guljaški, jehož román **Stopy ve sněhu** vydala Práce v překladu H. Reinerové (brož. 70

Kčs). Román podává v osudech několika obyvatel námořnické čtvrti bulharského městečka dramatický obraz poměrů v Bulharsku v roce 1943, kdy fašistický teror vraždí hlava nehlava své odpůrce.

Román umělceva zraní. Po šťastném »Městečku na dlani«, jímž Jan Drda zahájil romanopiseckou dráhu, vychází v nakl. Práce ve čtvrtém vydání, také jeho další románová skladba Živá voda (brož. 98 Kčs). Hrdina románu, chlapec Jan Marek, je nadán schopností uměleckou, ale autor ho nekreslí jako bytost výjimečnou; v chlapcově dětské touze po lásce, v jeho neuvědomělém hledání smyslu života i v jeho houževnatém spění za jasným životním cílem, skrývá se kus života každého z nás.

Veselá knížka pro děti. Vzornou ukázkou literatury pro děti, která chce vychovávat a zároveň bavit, je knížka N. Nosova, Tuk, tuk, tuk, ilustrovaná D. Vondroušem a vhodná pro děti od šesti do devíti let. Knižka obsahuje šest povídek, živě a humorně psaných. Jsou v nich zachyceni sovětští chlapi při táboření, při brigádnické práci na zelinářské zahradě, při dobrodružném vaření kaše, nebezpečné projížďce na stupátku auta, závodech ve lhaní a při hořce odpykané krádeži okurek. Situace, které se naskytou v životě každého správného kluka, jsou tu vyprávěny s roztomilou veselostí a přestože každá z povídek obsahuje skryté mravní naučení. Vydalo nakl. Práce, váz. 70 Kčs.

Barvitý román z orientálního prostředí. V nakladatelství Práce vyšel román uzbeckého, v Sovětském svazu velmi uznávaného spisovatele Ajbeka, nazvaný Posvátná krev (brož. 70 Kčs). Je to první dílo v české překladové literatuře, která naše čtenáře seznamuje s životem a prostředím mohamedánů Střední Asie. Děj se odehrává v Taškentu, hlavním městě Uzbekistanu. Román zpodobňuje jednak přepychový život mocné vrstvy mohamedánských bejů, který je jim umožněn díky otroků a dělníků, většinou fatalisticky snášejících tvrdý osud. Přeložila R. Novotná.

Román z pohraničí. Anna Sedlmayerová, autorka několika knih pro mládež a románu »Dům na zeleném svahu«, pustila se ve svém románovém díle Překročeny práh (Práce, brož. 65 Kčs) do horce aktuální látky osídlení a nového života našeho pohraničí. V nové české vsi Dubnici sbíhají se jako pestré nitky osudy lidí z různých vrstev venkova i města a spisovatelka líčí, co je utvářelo v minulosti, jak reagují na přítomnost a co je vede k pochopení budoucnosti.

B. Dobrovolný: Technická fysika zajímavě pro každého (Práce, kart. 80 Kčs). První vydání této knihy vyšlo před patnácti lety. Od té doby se dočkala 13 vydání, neustále doplňovaných o nové poznatky. Za svůj úspěch vděčí kniha tomu, že s pomocí zajímavých příkladů i obrázků zasvětí každého poutavě do základů technické mechaniky a jejího praktického použití, že je zvláště podrobným úvodem do elektrotechniky. Kniha obsahuje 562 vyobrazení.

50 let od smrti Karoliny Světlé. Karolině Světlé, vynikající spisovatelce obrozenecké doby, je věnován nový svazek edice »Profily«, který napsal Ludvík Páleníček, pod názvem Karolina Světlá, bojovnice revoltující (Práce, brož. 40 Kčs) Autor je dobře zasvěcený do společenského i literárního ovzduší druhé poloviny minulého století a tím i do předpokladů a kořenů literární tvorby Karoliny Světlé.